

Četiri zida (Prilog)

Buvinić, Ivan

Supplement / Prilog

Publication year / Godina izdavanja: **2022**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:205:063754>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Academy of Dramatic Art - University of Zagreb](#)

Balotana, zog, zjog, boćalište, balotaško (igralište, op.a.) nazivi su za jedan je od najčešćih oblika zajedničkog i javnog prostora u mediteranskim zajednicama. U ruralnom prostoru, jednako prisutne u malomišćanskim ambijentima na obali Jadrana i u krškim selima zaleđa, obično su najžustrija točka u naselju. Boravak na otvorenom predodređen je za fizički rad. U nedostatku drugih društvenih prostora, balotane u ovakvim mjestima postaju (političkim) forumima, tržnicama, tavernama (u slučajevima u kojima se za posebne prilike uz igralište „okrene“ kakva životinja) i bojnim poljima u borbi za prevlast u patrijarhalnoj hijerarhiji, a uspjeh ovisi o tome *'ko bolje valja, a ko jače izbija*. Ili je barem tako bilo do druge polovice 20. stoljeća kada dolazi do masovnog napuštanja ruralnog načina života i sela kao stambenog prostora.

Modernizacijom života lokalnog stanovništva u drugoj polovici 20. stoljeća, industrijalizacijom zemlje i užurbanom urbanizacijom, balotane postaju čestim elementom uređenja vanjskih površina koje su sastavnim dijelom stambene politike kojoj je cilj podići standard i kvalitetu života stanovništva. Tadašnja urbanistička rješenja ne odnose se samo na gradnju novih stambenih zgrada, već i šireg urbanog konteksta kako na razini naselja ili četvrti tako i u bližem stambenom okruženju. Stambeni prostor time izlazi iz okvira četiriju zidova u eksterijer. Balotane nastaju uz novoniknule zgrade zajedničkog stanovanja, oko i iza njih, kao dio uređenih parkovnih i javnih prostora, u obližnjim šumama i među tek zaravnjenim kršem. Talijanski urbanist, arhitekt i anarhist Giancarlo De Carlo tvrdio je kako „stambeni prostor ne treba shvatiti kao jednostavan smještaj, već on uključuje i s njim povezane usluge te se stoga proteže na zajednicu“, kao i da bi „urbanizam trebao biti usmjeren na poboljšanje životnih uvjeta građana kroz organizaciju prostora, uzimajući u obzir veze koje događaje u prostoru ujedinjuju s društvenim odnosima.“ Kwartovska balotana, uz parkove, dječja igrališta, javne sportske terene, postaje dakle dijelom standarda stanovanja, ali i važno mjesto susreta – svojevrsno dječje igralište za muškarce srednje i starije dobi. Izrazito je zanimljiva činjenica da su balotane jedan od najsnažnijih elemenata ruralne kulture korištenja javnog prostora koji su preneseni u grad, svojevrsno utočište za sve koji su, riječima Tome Bebića, „zaminili lipo selo za ‘ve nebodere“. Upravo ovaj citat iz pjesme “Oya noya” precizno otvara pitanje jesu li balotane planirani sadržaj socijalističke gradogradnje, njezina spontana posljedica ili pak njen nusproizvod.

Današnje balotane najčešće gradi, uređuje i održava upravo zajednica te su često najsvjetliji primjeri samogradnje i samoorganizacije u mnogim četvrtima gradova poput Šibenika i Splita. Šaluju se i nalijevaju betonski zidovi, a pješćana se podloga ravna i minuciozno pazi, kao da je u pitanju središnji teren Wimbledon. Generičke parkovne klupe zamjenjuju se improviziranimi koje, zajedno sa stolicima svih stilova, oblika i materijala, stvaraju tipološki izuzetno raznovrsne boravišne prostore na otvorenom. Ne

samo da se radi o prostoru nastalom neposredno iz zajednice i za zajednicu (nešto što bismo danas nazvali „bottom up“, odnosno pristupom „odozdo“), već je i sama dijalektička razmjena između zajednice i prostora urbani fenomen per se i materijalizirana samoreprezentacija iste te zajednice. Zajednica koja se okuplja oko balotane njezinom izgradnjom i uređenjem izgrađuje, uređuje i definira sebe, a njeni članovi ponosni su na svoj rad.

Balotane su kao prostor dostupne, nemaju radno vrijeme, za njih se ne naplaćuju ulaznice, nemoguće je dobiti koncesiju i ne pohode ih velike skupine turista. Međutim, na njima i oko njih ogledaju se i društveno-političke prakse poput primjerice patrijarhata i izostanka međugeneracijskog dijaloga. Iako bi to bila tema jednog sasvim drugačijeg teksta, navedene prakse ujedno su znakovi puno opsežnijih društvenih procesa, ali i osnova međuljudske i prostorne dinamike ovih naoko pitoresknih ambijenata. Urbani konflikt najčešće ostaje na razini igre, sitne provokacije ili benigne svađe, ali pozadina je, baš kao i geneza urbanog pejzaža, puno kompleksnija. U društvenim okolnostima Mediterana prostor oblikovan neposredno prema potrebama zajednice uvjetuje i neposrednu prostornu manifestaciju društva u njegovu realnu stanju i vremenu.

-mag. ing. prosp. arch. Mate Rupić